

مطالعه و بررسی رابطه میان سرمایه اجتماعی و هوش هیجانی با گرایش به بزهکاری در میان زندانیان شهر جهرم

فرزانه مجاهدی جهرمی

کارشناسی ارشد رشته حقوق جزا و جرم شناسی از دانشگاه سراسری کاشان.

نام نویسنده مسئول:

فرزانه مجاهدی جهرمی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۲/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۲/۲۰

چکیده

هدف از انجام این تحقیق بررسی رابطه میان سرمایه اجتماعی و هوش هیجانی با گرایش به بزهکاری در میان زندانیان شهر جهرم بوده است. این تحقیق با توجه به نوع هدف، کاربردی و از نظر چگونگی اجرا در زمره تحقیقات توصیفی-پیمایشی قرار دارد. جامعه آماری این پژوهش شامل تمام زندانیان شهر جهرم به تعداد ۳۰۰ نفر می باشد که با استفاده از جدول مورگان تعداد ۱۶۸ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. ابزار تحقیق شامل پرسشنامه استاندارد هوش هیجانی گلمن، پرسشنامه محقق ساخته بزهکاری، پرسشنامه سرمایه اجتماعی ناهاپیت و گوشال بوده است. پس از تجزیه و تحلیل داده های تحقیق، نتایج نشان داد میان سرمایه اجتماعی و هوش هیجانی در میان زندانیان شهر جهرم رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد همچنین میان سرمایه اجتماعی و بزهکاری در میان زندانیان شهر جهرم رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد.

واژگان کلیدی: بزهکاری، سرمایه اجتماعی، هوش هیجانی، زندانیان جهرم.

مقدمه

هوش هیجانی یعنی شناخت عواطف، افکار و احساس های خود و دیگران، تا بتوانیم بر اساس آن رفتاری مبتنی بر اخلاق و وجدان اجتماعی داشته باشیم. شامل توانایی هایی چون حفظ انگیزه، استقامت در برابر مشکلات، کنترل خود در شرایط بحرانی و تکانه ها، حفظ خونسردی، به تاخیر انداختن کامیابی، همدلی با دیگران و امیدوار بودن است. تحقیقات و مطالعات گذشته بیان گر سرمایه اجتماعی، مجموعه هنجارهای موجود در نظام های اجتماعی است که موجب ارتقای سطح همکاری اعضای آن جامعه و پایین آمدن هزینه های ارتباطات می شود و اهمیت دادن به سرمایه اجتماعی تاثیر بسزایی در رشد بهره وری و همچنین کاهش انحرافات اجتماعی و بزهکاری خواهد داشت. بدین سبب بحث عدم پذیرش یا تخطی از قواعد سرمایه اجتماعی پیش می آید. در چنین حالتی که فرد نتواند خود را با این مصوبات همنا کند، جامعه، با پدیده ای به نام انحراف یا کجروی یا بزهکاری مواجه می شود (موسوی، ۱۳۹۲). بزهکاری، جرم و انحرافات اجتماعی دیگر، از جمله پدیده هایی هستند که زنگ های خطر را برای جامعه به صدا در آورده و موجبات تشویق افکار عمومی را فراهم ساخته و آحاد جامعه را در برابر یک مسئله اجتماعی بزرگ قرار می دهند که نمونه بارز آن، قتل، فحشاء، الکلیسم، اعتیاد، خودکشی و سرقت در جوامع بشری به خصوص ممالک صنعتی جهان است. با توجه به وابسته بودن سرمایه اجتماعی به روابط بین افراد و تاثیر انکارناپذیر نقش هوش هیجانی بر نحوه شکل گیری روابط بین فردی، در این پژوهش تلاش شده است ارتباط میان هوش هیجانی و سرمایه اجتماعی و تاثیر آن بر بزهکاری مورد بررسی قرار گرفته شود (فتحی و میر مقدم، ۱۳۹۴). در یک برهه از زمان، روان شناسی عواطف و هیجانات را به عنوان پدیده ای نامنظم و مخرب در نظر می گرفتند؛ اما هم اکنون تئوری های جدید بیان می دارند که عواطف و هیجانات نقش مهمی در سامان دهی، ایجاد انگیزه و هدایت فعالیت های انسان بازی می کنند هم اکنون هوش هیجانی به عنوان موضوعی مهمی در محیط سازمانی مطرح می باشد و پژوهش ها و تحقیقات نشان داده اند که برای داشتن عملکرد برتر در هر زمینه، اهمیت هوش هیجانی دو برابر اهمیت توانایی های شناختی است و ارتباط مستقیمی میان هوش هیجانی و سرمایه های اجتماعی و سازمانی وجود دارد. به طور کلی، سرمایه اجتماعی، مفهومی اساسی است که در دهه های اخیر به عنوان دارایی بارز برای توانمندی سازمان ها و تولید و افزایش سرمایه انسانی، اقتصادی پذیرفته شده است (صادقی فرد، ۱۳۹۷). تحقیقات و مطالعات گذشته بیان گر سرمایه اجتماعی، مجموعه هنجارهای موجود در نظام های اجتماعی است که موجب ارتقای سطح همکاری اعضای آن جامعه و پایین آمدن هزینه های ارتباطات می شود و اهمیت دادن به سرمایه اجتماعی تاثیر بسزایی در رشد بهره وری و همچنین کاهش انحرافات اجتماعی و بزهکاری خواهد داشت. بدین سبب بحث عدم پذیرش یا تخطی از قواعد سرمایه اجتماعی پیش می آید. در چنین حالتی که فرد نتواند خود را با این مصوبات همنا کند، جامعه، با پدیده ای به نام انحراف یا کجروی یا بزهکاری مواجه می شود (موسوی، ۱۳۹۲). بزهکاری، جرم و انحرافات اجتماعی دیگر، از جمله پدیده هایی هستند که زنگ های خطر را برای جامعه به صدا در آورده و موجبات تشویق افکار عمومی را فراهم ساخته و آحاد جامعه را در برابر یک مسئله اجتماعی بزرگ قرار می دهند که نمونه بارز آن، قتل، فحشاء، الکلیسم، اعتیاد، خودکشی و سرقت در جوامع بشری به خصوص ممالک صنعتی جهان است (فتحی و میر مقدم، ۱۳۹۷). از رویکردهای روان شناختی پیدایی رفتار بزهکارانه را به واسطه هوش پایین می داند. امروزه این باور وجود دارد که با توجه به ارتباط میان اختلال های روان تنی با هیجانات، به نظر می رسد هیجان یا اختلالات روانی نقش اساسی ایفا می کنند و ابزارهای هیجانی نادرست می توانند سلامت ذهنی، روانی و رفتاری افراد را تهدید کنند (فیض اللهی، ۱۳۹۲). هوش هیجانی در زندگی آثار بسیار زیادی را به دنبال دارد به طوری که این ظرفیت موجب انعطاف پذیری، توانایی حل مشکلات و مقابله مؤثر با استرس ها و تکانه ها می شود (گلمن^۱، ۱۹۹۹). سطوح بالایی این توانایی با نشاط، سلامتی، بهزیستی، عملکرد تحصیلی و شغلی خوب و سازگاری با تغییرات و سطوح پایین آن با انواع بیماری های روانی شامل افسردگی، اختلال شخصیت و غیره همراه است (گریول و سالوی^۲، ۲۰۱۲). از سوی دیگر سرمایه اجتماعی ارتباط مستقیم با هوش هیجانی دارد. توجه به این که سرمایه اجتماعی یکی از شاخص های مهم برای بقا و دوام هر نظام اجتماعی محسوب می شود و با عنایت به این که سرمایه اجتماعی از طریق مجموعه ای از روابط و هنجارهای اجتماعی به

¹ Goleman

² Grewel and Salovey

کیفیت روابط اجتماعی و توسعه و تحکیم همبستگی اجتماعی برای رشد و موفقیت و توسعه جامعه کمک می کند، پرداختن به چیستی و ماهیت آن و هم چنین توجه به پیامدهای آن در بزهکاری در نظام های اجتماعی دارای اهمیت است. یکی از پیامدهای آن، کارکرد عام المنفعه سرمایه اجتماعی در ارتقای امنیت و کاهش جرایم است. در روان شناسی و به ویژه روان شناسی جرم، علاقه به وضعیت های هیجانی و عاطفی همواره در حال افزایش بوده است. جامعه شناسان همگی بر این باور هستند که سرمایه اجتماعی بعد کیفیتی مهمی دارد. برای برآورد جامعه سرمایه اجتماعی می بایست، میزان همبستگی و درجه انسجام درون گروهی، اعتماد متقابل بین کنشگران، احساسات مثبت و به طور کلی بعد ذهنی نیز مد نظر قرار گیرد. (بورديو، ۲۰۱۳). لذا هدف از انجام این تحقیق بررسی این مساله است که چه رابطه ای بین سرمایه اجتماعی و هوش هیجانی با گرایش به بزهکاری در میان زندانیان در شهر جهرم وجود دارد؟

مبانی نظری تحقیق

سرمایه اجتماعی مجموعه ای از هنجارها، شبکه ها و اعتماد اجتماعی موجود در یک نظام است که کل نظام و عناصر آن را به هم مرتبط می سازد و از طریق تسهیل همبازی بین گروه ها و کاهش هزینه های مبادله منجر به تقویت رفتارهای همیارانه، نشر دانش و نوآوری و توسعه مسئولیت پذیری می گردد و یک کالای عمومی است که از یک طرف منافعی را برای نظام و اعضای آن فراهم می آورد و از طرف دیگر این امکان را به وجود می آورد تا افراد مسائل جمعی را راحت تر حل کنند و با احساس مسئولیت متقابل وظایف خود را به نحو احسن انجام دهند. (ناهاپیت و گوشال، ۱۹۹۸) به طور کلی، تئوری های مربوط به سرمایه اجتماعی را می توان به دو گروه عمده تقسیم نمود:

الف) در گروه اول به تبعیت از پوتنام (۱۹۹۳)، سرمایه اجتماعی پدیده ای فرهنگی تعریف می شود که نشان دهنده میزان اهمیت و توجه اعضای جامعه نسبت به امور مدنی بوده و بیانگر وجود هنجارهای اجتماعی مروج کنش جمعی و میزان اعتماد به نهادهای عمومی می باشد. تحقیق پوتنام در ایتالیا نشان داد که سرمایه اجتماعی در درازمدت انباشته می شود. در این معنا، سرمایه اجتماعی ویژگی های یک کالای جمعی و عمومی را دارد.

ب) در گروه دوم، برخلاف تعریف پوتنام، و به تبعیت از دیدگاه پی بر بورديو (۱۹۸۶) سرمایه اجتماعی نوعی سرمایه گذاری افراد در شبکه های اجتماعی تلقی می شود. در این معنا، سرمایه اجتماعی یک کالای خصوصی و شخصی می باشد که می تواند به سرمایه فرهنگی تبدیل شده و بیانگر پایگاه اجتماعی فرد باشد. لذا اندوخته سرمایه اجتماعی فرد بیانگر قدرت او در جامعه می باشد. کلمن نیز به همین سیاق بر مزایای سرمایه اجتماعی برای فرد یا برای شبکه افراد تاکید دارد. به اعتقاد کلمن، هنجار کنش و واکنش متقابل بر سرمایه اجتماعی حاکمیت دارد و سرمایه اجتماعی می تواند از طریق تسهیل کنش جمعی اثرات مثبت اقتصادی در سطح ملی داشته باشد. بدین سان، از نظر کلمن، سرمایه اجتماعی در حد واسط بین کالای شخصی و کالای عمومی قرار دارد. برخی از محققان، دیدگاه بورديو و کلمن را در مورد سرمایه اجتماعی در یک ردیف قرار می دهند زیرا هر دوی آن ها بر اندیشه کنش و واکنش متقابل در روابط اجتماعی و اقتصادی تاکید دارند. براساس هر دو این تفسیر سرمایه اجتماعی امر معاملات اقتصادی را تسهیل می نماید، هر چند که مکانیسم عمل آن کاملا متفاوت است. (هامپسون، ۲۰۱۲)

هوش هیجانی یک دسته از توانایی ها و مهارت های غیرشناختی است که توانایی موفقیت فرد را در مقابله با فشارهای محیطی افزایش می دهد (کلمن، ۲۰۰۵). کلمن مدلی از هوش هیجانی ارائه کرد که بیست و پنج شایستگی را در پنج خوشه جای داده بود یا به عبارت دیگر مدل هوش هیجانی کلمن دارای ۵ حوزه است: ۱- حوزه آگاهی شامل آگاهی هیجانی، ارزیابی صحیح از حوزه اعتماد به نفس؛ ۲- حوزه کنترلی شامل قابلیت اعتماد؛ وجدان، انطباق پذیری، نو آوری، حوزه کنترلی؛ ۳- خود انگیزگی شامل گام برداشتن به سوی هدف، قصد، پیشگام بودن، خودکنترلی؛ ۴- همدلی شامل درک دیگران، رشد دیگران؛ ۵-

³ Bourdieu

⁴ Nahapit and Ghoshal

⁵ Humpson

تنظیم روابط شامل تاثیرگذاری، ارتباطات، مدیریت رهبری، تعارض، سرعت دادن به تغییر، برقراری پیوند، همکاری و تعاون (دهشیری، ۱۳۸۵)

بار- آن مفهوم هوش هیجانی را در ۵ مولفه و ۱۵ عامل تشکیل دهنده آنها ارائه می کند که به شرح زیر معرفی می گردند:
(الف مولفه درون فردی؛ ب) مولفه بین فردی؛ ج) مولفه سازگاری؛ د) مولفه کنترل استرس؛ ه) مولفه خلق عمومی (هاشمی، ۱۳۸۷)

بزهکاری را می توان براساس دو رویکرد اثبات گرایی و ساخت گرایی تعریف کرد مائبات گرایان بزهکاری را پدیده ای واقعی و دارای صفاتی می دانند که از رفتارهای بهنجار قابل تشخیص است و برخی ساخت گرایان معتقدند که بزه و بزهکاری لزوماً واقعی نیست، بنابراین اساساً این برچسب است نه نفس رفتار که کسی را بزهکار می کند (رضوی و همکاران، ۱۳۹۰).

اعمال بزهکارانه یا آسیب های اجتماعی عبارتند از سرقت (کلمن ۱۹۹۹)؛ نزاع های دسته جمعی؛ اعتیاد و خرید و فروش مواد مخدر و مشروبات الکلی (فتحی ۱۳۹۴)، تهدید علیه بهداشت عمومی و آلودگی محیط زیست (هامپسون ۲۰۱۲)؛ قتل عمد (صادقی فرد ۱۳۸۹). علل انحراف اجتماعی و بزهکاری در سطح کلان عبارتند از : مهاجرت روستا به شهر و حاشیه نشینی؛ جهات تاثیر گذار محیط زندگی بر ارتکاب انحراف اجتماعی و بزهکاری. از طرفی قطعاً در وقوع جرم و انحراف اجتماعی و بزهکاری، محیط اجتماعی و محیط زندگی تاثیر بسزایی دارد از جمله : الف- همسایگان و نقش آنان در انحراف اجتماعی و بزهکاری ؛ ب- ارزش مسکن، به بیان دیگر کیفیت مسکن و نقش آن در انحراف اجتماعی و بزهکاری؛ ج- مسکن و نقش آن در انحراف اجتماعی و بزهکاری؛ د- ساکنان مسکن و نقش آنها در انحراف اجتماعی و بزهکاری

نظریه برچسب زنی هوارد بکر و ادوین لمرت^۶: برطبق نظریه برچسب زنی ادوین لمرت و هوارد بکر، انحراف به عنوان فرایندی توجیه می شود که توسط آن برخی مردم موفق می شوند برخی دیگر را منحرف تعریف کنند. چنانچه اعمال انحرافی آنان توسط افراد مهم دیگری مانند دوستان، والدین، کارفرمایان یا حتی پلیس و دادگاه علنی و آشکار گردد، خطاکار در این صورت با این واقعه طوری روبه رو می شود که به گفته ها رولد فینگل^۷ «مراسم بی آبرویی» نامیده می شود. در این مراسم شخص، محکوم به عمل انحرافی می شود، سرزنش و یا شاید مجازات می گردد و مجبور می شود که به برتری اخلاقی محکوم کنندگان اعتراف نماید. از همه مهمتر شخص اکنون برچسب «بدکاره»، «غیرعادی»، «کلاهدار» و «معتاد به مواد مخدر» را از دیگران دریافت می دارد. بقیه مردم نیز پس از این با خطاکار برحسب همین برچسب ها واکنش نشان می دهند. در نتیجه شخص آگاهانه یا ناآگاهانه این برچسب را می پذیرد و تصویری جدید از خود می سازد و به رفتار مناسب با آن شروع می کند. اکنون رفتار شکل انحراف ثانویه پیدا می کند یعنی ناهمناوبی مداوم توسط کسی که برچسب انحراف را قبول کرده است.

نظریه بوم شناختی - پارک و برگس^۸: آنان در تبیین انحرافات اجتماعی بر متغیرهایی که با پدیده شهرنشینی ارتباط داشت نظیر زبان، قومیت، مهاجرت، حوزه های سکونتگاهی و تراکم جمعیت تمرکز کردند. جامعه شناسان مکتب شیکاگو از آغاز قرن بیستم برخی از رفتارهای انحرافی نظیر خودکشی، طلاق و فحشا را در شهر شیکاگو با هدف درک تاثیر عوامل جمعیت شناختی مانند سن، بعد خانوار، تراکم جمعیت و مهاجرت و عوامل بوم شناختی نظیر قومیت، نژاد و محل سکونت بر بی سازمانی اجتماعی تاکید نموده و جرم و بزهکاری را مطالعه کردند. پارک بر این باور است که نواحی شهری از انگیزه ها و گرایش ساکنان ممانعت می کند و انحرافات اجتماعی را سبب می شود. سازمان فیزیکی شهر تاثیری عمیق بر الگوهای فرهنگی - اجتماعی زندگی شهری دارد. یکی از پیش فرضهای اساسی پارک و برگس این است که آن دسته از حوزه های درون شهرهای تجاری و صنعتی که به لحاظ اجتماعی دچار بی سازمانی اجتماعی شده اند ارزشها و سنتهای بزهکارانه و جنایی را توسعه می دهند. شاو و مک کی همچنین مشاهده کردند که بیشتر بزهکاری ها به وسیله گروه های کوچک دو یا سه نفری اتفاق می افتد. همچنین نتیجه گرفتند که در مناطقی که نرخ بزهکاری بالاست رفتار بزهکارانه کم و بیش به صورت جنبه های سنتی زندگی اجتماعی درآمده است. به نظر آنان این سنتهای بزهکاری از راه برخوردهای فردی و گروهی منتقل می شود. مهم ترین عامل انتقال

⁶ Howard Becker and Edwin Lumbert

⁷ Rolling Fingal

⁸ Park and Burgess

بزهکاری گروه های همسالان است. به نظر آنان عامل اصلی دوام سنت بزهکاری از هم پاشیدگی نظارت اجتماعی است. اگر چه تبیین های بوم شناختی با تاکید بر بی سازمانی اجتماعی در کلان شهرها، باعث شناسایی برخی از عوامل موثر بر رفتار انحرافی شده بر این دیدگاه نیز در بسیاری از جنبه ها انتقاد شده است. (احمدی، ۱۳۸۸).

پیشینه تحقیق

محقق و سال	عنوان تحقیق	نتیجه تحقیق
فتحی و میر مقدم (۱۳۹۸)	بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر کاهش میزان جرایم جوانان شهرستان شهریار	میزان سرمایه اجتماعی و ابعادش در بین مجرمین و غیر مجرمین تفاوت معنی داری دارد، که این میزان در مجرمین کمتر از غیر مجرمین بود. بین ابعاد سرمایه اجتماعی (اعتماد اجتماعی، همبستگی اجتماعی، تعامل گروهی، مشارکت اجتماعی) با کاهش میزان جرایم رابطه منفی و معناداری وجود دارد. هم چنین اعتماد اجتماعی پیش بینی کننده منفی و معنادار شاخص میزان جرم می باشد. افزایش اعتماد متقابل بین افراد جامعه، تعامل گروهی مثبت، همبستگی اجتماعی بالا و سطح خوب مشارکت اجتماعی، میزان جرم در جامعه را کاهش می دهد.
سوری (۱۳۹۸)	بررسی و مقایسه مؤلفه های هوش هیجانی مجرمان با افراد عادی	اولا در بعد هوش هیجانی افراد عادی دارای میانگین (۱۱۳.۴۱) و مجرمان دارای میانگین (۱۰۱.۲) بوده که نتایج آزمون t مستقل و سطح معناداری به دست آمده حاکی از تفاوت معناداری هوش هیجانی افراد عادی و مجرمان است. ثانیاً، در مؤلفه های پنجگانه هوش هیجانی یعنی در مهارت های خودآگاهی، خود کنترلی و مهارت اجتماعی، خودانگیزی و همدلی نیز افراد عادی میانگین بالاتری از مجرمان داشته و این تفاوت معنادار است به طوری که می توان گفت افراد عادی دارای هوش هیجانی (خودآگاهی، خود کنترلی و مهارت اجتماعی، خودانگیزی و همدلی) بالاتری از مجرمان می باشند.
فیض اللهی (۱۳۹۷)	رابطه سبک های مقابله با استرس، هوش هیجانی و عزت نفس با گرایش به بزهکاری در دانش آموزان پسر	گرایش مثبت به بزهکاری با سن و نوع رشته تحصیلی نوجوانان رابطه دارد و در سنین پایین تر بیشتر دیده می شود. همچنین نتایج نشان داد که به موازات افزایش عزت نفس و هوش هیجانی؛ گرایش مثبت به بزهکاری در نوجوانان کاهش می یابد. نیز متغیر هوش هیجانی و سبک مقابله ای مساله مدار پیش بینی کننده های گرایش منفی به بزهکاری هستند.
علیوردی نیا و همکاران (۱۳۹۲)	بررسی رابطه سرمایه اجتماعی خانواده و بزهکاری نوجوانان دختر و پسر، با بهره گیری از نظریه سرمایه اجتماعی خانواده کلمن و نظریه پیوند اجتماعی هیرشی	سرمایه اجتماعی شناختی درون خانواده، بین پاسخ گویان پسر بیش ترین قدرت تبیین کنندگی بزهکاری را داشته است؛ در صورتی که سرمایه اجتماعی ساختاری درون خانواده، بیش ترین قدرت تبیین کنندگی بزهکاری را بین پاسخ گویان دختر نشان داده است. همچنین، در بین مؤلفه های سرمایه اجتماعی خانواده، صمیمیت اعضای خانواده و حمایت اجتماعی، رابطه معنی داری با بزهکاری پسران داشته است؛ در حالی که، در بین پاسخ گویان دختر، آگاهی

والدین و عضویت والدین در نهادهای اجتماعی با رفتارهای بزهکارانه رابطه معنی داری نشان داده است.		
بی سازمان یک محله شهری می تواند تبیین کننده وجود جرم در این محلات باشد. اساساً بی سازمانی اجتماعی به دلیل تغییرات اساسی ایجاد می شود و در نتیجه این تغییرات، شیرازه هنجارهای اجتماعی از هم پاشیده می شود و این هنجارها توان تنظیم رفتارهای اجتماعی را از دست می دهند.	بررسی سرمایه اجتماعی و تاثیر آن بر بزهکاری	پروین (۱۳۹۱)
زوال پیوندهای محلی و توانایی ضعیف گروه های اولیه مانند خانواده و محله برای اعمال سازوکار های غیررسمی کنترل اجتماعی در محیط شهری، از عوامل مستقیم جرم، بزهکاری جوانان و فساد هستند.	بررسی تاثیر سرمایه اجتماعی بر بزهکاری	کاوز ^۹ (۲۰۱۵)
جوانانی که از هوش هیجانی بالایی برخوردارند، توانایی بهتری برای اداره و مدیریت خود نسبت به جوانانی که از میزان هوش هیجانی پایینی برخوردارند، دارند.	تاثیر هوش هیجانی بر بزهکاری	مایر، کاروسو و سالووی ^{۱۰} (۲۰۱۹)
در مرحله اول مهاجرت، افراد نسل اول با از دست دادن ریشه اخلاقی و تکیه گاه های اجتماعی خود به شدت ضربه خورده و دچار بی ثباتی شده و به انحراف روی می آورند و سرانجام در فقر فرو می روند، در حالی که افراد نسل دوم با از میان رفتن اثرات بی ثباتی اخلاقی وارد عمل شده و گروه های جوان خرده فرهنگ های جوان را تشکیل می دهند.	رابطه بی سازمانی اجتماعی، مهاجرت و جرم پرداخته در مهاجران لهستانی	تامس و زنانیکی ^{۱۱} (۲۰۱۴)
سرمایه اجتماعی خانوادگی در طول زمان، میزان بزهکاری را کاهش و تأثیرات بد رفتاری را تعدیل می کند.	بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی خانواده و رفتارهای بزهکارانه	رایت و همکاران ^{۱۲} (۲۰۱۸)
هنگامی که متغیرهای سطح فردی و ساختاری مثل خودکنترلی، کنترل شده بود، کاهش حمایت والدین و کنترل کم معلم و ضعیف بودن اعتماد بین اشخاص، با رفتار بزهکارانه هم بستگی دارد. به نظر می رسد پیوند های ضعیف والدین که باعث پیوند نوجوان به بازار کار پاره وقت می شود، او را در مقابل خطر بزهکاری حمایت نمی کند.	بستگی بین سرمایه اجتماعی و جرم جوانان (نقش شاخصهای فردی و ساختاری) با کنترل شاخص های سطح فردی و ساختاری سرمایه اجتماعی، رابطه این دو متغیر	سلمی و کیویوری ^{۱۳} (۲۰۱۰)

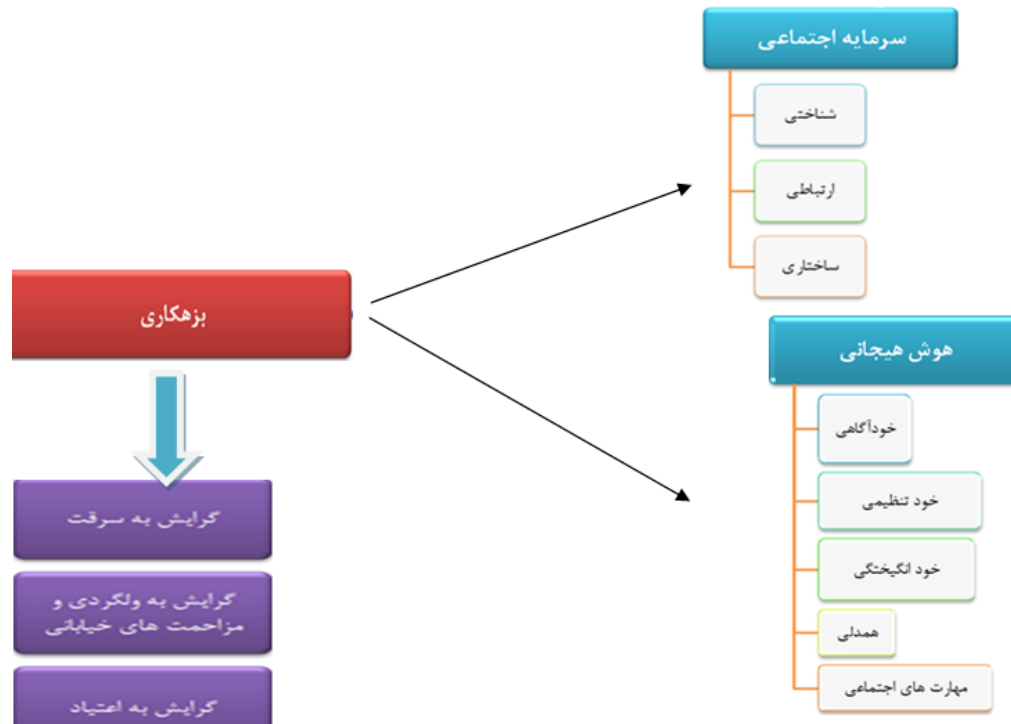
⁹ Caucasian

¹⁰ Carouso and Salvia

¹¹ Thomas and women

¹² wrighte

¹³ Salmi and Kievi

نمودار ۱: مدل مفهومی تحقیق (ناهاپیت و گوشال (۱۹۹۸)؛ گلמן (۲۰۰۵) و محقق (۱۳۹۶))

روش تحقیق

این تحقیق با توجه به نوع هدف، کاربردی و از نظر چگونگی اجرا در زمره تحقیقات توصیفی-پیمایشی قرار دارد. جامعه آماری این پژوهش شامل تمام زندانیان شهر جهرم به تعداد ۳۰۰ نفر می باشد که با استفاده از جدول مورگان تعداد ۱۶۸ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. برای گردآوری اطلاعات مورد نیاز بعد از فرم اطلاعات فردی که شامل جنسیت، تحصیلات، سن، می باشد؛ دیگر اطلاعات مورد نیاز نیز با ابزار پرسشنامه به شرح زیر به دست خواهد آمد:

الف) پرسشنامه استاندارد هوش هیجانی گلמן (۲۰۰۵) : آزمون هوش هیجانی سیبیریا شرینگ، یکی از ابزارهای مورد استفاده می باشد که در قالب مقیاس پنج گزینه ای لیکرت تنظیم شده است. فرم اصلی این آزمون دارای ۷۰ سؤال است و از دو قسمت تشکیل شده، قسمت اول دارای ۴۰ سؤال و قسمت دوم دارای ۳۰ سؤال می باشد. در قسمت اول، هر سؤال حاکی از یک موقعیت زندگی می باشد، آزمودنی باید خود را در آن موقعیت قرار دهد و یکی از گزینه ها را که با حالات روحی روانی سازگاری بیشتری دارد انتخاب کند. در قسمت دوم در ابتدای هر سؤال یک داستان ساختگی عاطفی آورده شده است و از آزمودنی خواسته شد تا پاسخ خود را با توجه به داستان، انتخاب کند. لازم به ذکر است که این آزمون توسط منصور (۱۳۸۰) به صورت پایان نامه کارشناسی ارشد هنجاریابی شده ولی از قسمت دوم این آزمون به علت عدم همخوانی داستان های آن با فرهنگ ما استفاده نشده است. سؤالات این آزمون مربوط به ابعاد هوش هیجانی است که نمره هر کدام از آنها جداگانه محاسبه گردید. این مؤلفه ها عبارتند از، خودآگاهی، خودتنظیمی، خودانگیختگی، همدلی و مهارت های اجتماعی می باشد. هر آزمودنی شش نمره جداگانه دریافت می کند که پنج نمره آن مربوط به هر کدام از مؤلفه ها و یک نمره به صورت کل می باشد. شماره سؤالات مربوط به هر یک از ابعاد هوش هیجانی در جدول شماره ۱ آورده شده است. در بعضی از سؤالات چنانچه آزمودنی گزینه اول را انتخاب کند، نمره یک و چنانچه گزینه پنج را انتخاب کند نمره پنج می گیرد و برعکس، اگر آزمودنی در سؤالات ۲۸، ۲۲، ۱۸، ۳۳، ۳۱، ۱۳، ۱۴، ۲۰، ۱۲، ۹، ۱ گزینه الف را انتخاب کند، نمره پنج می گیرد و چنانچه گزینه ب، ج، د، ه را انتخاب کند، به ترتیب نمره کمتر می گیرد. نمره گذاری سؤالات دیگر برعکس می باشد دامنه نمرات این پرسشنامه از ۳۳ تا ۱۶۵ بوده است. پس از جمع آوری اطلاعات جهت سنجش اعتبار پرسشنامه از تحلیل عاملی استفاده شد. به منظور تعیین قابلیت

سوالات برای تحلیل عاملی از آزمون KMO انجام که ضرایب آن در جدول مربوطه خواهد آمد. به علاوه در تحلیل عاملی از روش مولفه‌های اصلی اغلب با بارهای عاملی ۰/۴۵ برای حداقل همبستگی قابل قبول میان هر ارزش و عامل استخراج شده و استفاده گردید. سوالاتی که از بار عاملی ضعیف با نقاط مشترک زیادی با سایر عوامل داشته‌اند حذف گردید. نکته قابل ذکر اینکه سوالاتی که در مرحله پایانی و آزمون آلفای کرونباخ حذف شدند در تحلیل عاملی مورد احتساب قرار نگرفتند. آلفای کرونباخ برای پرسشنامه هوش هیجانی برابر است با ۰.۸۵.

ب) پرسشنامه محقق ساخته بزهکاری : پرسشنامه محقق ساخته ۴۲ سوالی بزهکاری، با طیف پاسخ دهی به پرسشنامه به صورت لیکرت، به شرح زیر می باشد: ۱۸ سوال مربوط به مقیاس گرایش به اعتیاد، از سوال ۱ تا ۱۸، با طیف پاسخگویی (خیلی کم = ۱، کم = ۲، گاهی = ۳، زیاد = ۴، خیلی زیاد = ۵)؛ ۱۰ سوال مربوط به مقیاس گرایش به سرقت در فرزندان، از سوال ۱۹-۲۸، با طیف پاسخگویی (کاملاً مخالف = ۱، مخالف = ۲، نظری ندارم = ۳، موافق = ۴، کاملاً موافق = ۵)؛ ۱۳ سوال مربوط به مقیاس گرایش به ولگردی و مزاحمت‌های خیابانی در فرزندان، از سوال ۲۹ تا ۴۲، با طیف پاسخگویی (کاملاً مخالف = ۵، مخالف = ۴، نظری ندارم = ۳، موافق = ۲، کاملاً موافق = ۱). کمترین نمره برابر با ۴۲ و بیشترین نمره برابر با ۲۱۰ می باشد. با توجه به اینکه آلفای بدست آمده (۷۸ صدم) و پایایی (۹۲ صدم) برای سوال‌های پرسشنامه از ۰/۷ بیشتر است لذا پرسشنامه از پایایی خوبی برخوردار است و قابلیت استفاده در این پژوهش را جهت توزیع میان جامعه آماری را دارا می باشد. به منظور تعیین قابلیت سوالات برای تحلیل عاملی از آزمون KMO انجام شد. به علاوه در تحلیل عاملی از روش مولفه‌های اصلی اغلب با بارهای عاملی ۰/۴۵ برای حداقل همبستگی قابل قبول میان هر ارزش و عامل استخراج شده و استفاده گردید. سوالاتی که از بار عاملی ضعیف با نقاط مشترک زیادی با سایر عوامل داشته‌اند حذف گردید. نکته قابل ذکر اینکه سوالاتی که در مرحله پایانی و آزمون آلفای کرونباخ حذف شدند در تحلیل عاملی مورد احتساب قرار نگرفتند. آلفای کرونباخ برای پرسشنامه بزهکاری برابر است با ۰.۹۲.

ج) پرسشنامه سرمایه اجتماعی ناهاپیت و گوشال (۱۹۹۸): این پرسشنامه توسط فرجی (۱۳۸۸) بر مبنای مدل سه بعدی- شناختی (سوالات ۱، ۵، ۱۰، ۱۵، ۱۸، ۲۲)، بعد ارتباطی (سوالات ۲، ۴، ۶، ۷، ۸، ۱۱، ۱۳، ۱۴، ۱۷، ۲۳، ۲۴) و بعد ساختاری (سوالات ۳، ۹، ۱۲، ۱۶، ۱۹، ۲۰، ۲۱)- ناهاپیت و گوشال^{۱۴} (۱۹۹۸) ساخته شده است. سوالات پرسشنامه به صورت طیف لیکرت ۵ گزینه ای (خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم، خیلی کم) به صورت (۵، ۴، ۳، ۲، ۱) نمره گذاری شده اند. پایایی و روایی پرسشنامه در پژوهش فرجی (۱۳۸۸)، ۰/۹۷ و ۰/۸۱ به دست آمد که نشان از مطلوب بودن پایایی پرسشنامه است. پس از جمع‌آوری اطلاعات جهت سنجش اعتبار پرسشنامه از تحلیل عاملی استفاده شد. به منظور تعیین قابلیت سوالات برای تحلیل عاملی از آزمون KMO انجام که ضرایب آن در جدول مربوطه خواهد آمد. به علاوه در تحلیل عاملی از روش مولفه‌های اصلی اغلب با بارهای عاملی ۰/۴۵ برای حداقل همبستگی قابل قبول میان هر ارزش و عامل استخراج شده و استفاده گردید. سوالاتی که از بار عاملی ضعیف با نقاط مشترک زیادی با سایر عوامل داشته‌اند حذف گردید.

یافته های پژوهش

فرضیه اول: بین سرمایه اجتماعی و هوش هیجانی در میان زندانیان در شهر جهرم رابطه معنادار وجود دارد.

بررسی رابطه بین متغیرها با آزمون ضریب همبستگی اسپیرمن

متغیرها	ضریب همبستگی	سطح معناداری
سرمایه اجتماعی و هوش هیجانی	۰/۰۵۹	۰/۰۰۲

با توجه به سطح معناداری، بین سرمایه اجتماعی و هوش هیجانی رابطه معناداری وجود دارد و فرضیه تأیید می‌گردد.
فرضیه دوم: بین سرمایه اجتماعی و گرایش به بزهکاری در میان زندانیان در شهر جهرم رابطه معنادار وجود دارد.
 بررسی رابطه بین متغیرها با آزمون ضریب همبستگی اسپیرمن

متغیرها	ضریب همبستگی	سطح معناداری
سرمایه اجتماعی و گرایش به بزهکاری	۰/۴۲۸	۰/۰۰۰

با توجه به سطح معناداری، بین سرمایه اجتماعی و گرایش به بزهکاری رابطه معناداری به میزان ۰/۴۲۸ وجود دارد و فرضیه تأیید می‌گردد.

نتایج

نتایج نشان داد که افراد مرتکب جرم رابطه نامشروع در بین سایر مجرمان دارای نمره هوش هیجانی پایین بوده و مجرمان چک دارای بیشترین نمره هوش هیجانی و مجرمان با جرایم دیه، سرقت، مواد مخدر، نزاع و کلاهبرداری و سایر جرایم از نظر نمره هوش هیجانی در حد فاصل این دو گروه قرار گرفته‌اند. در تبیین یافته‌های فوق می‌توان چنین گفت هیجانی قابلیت است که تفکر و اقدامات هر فرد را هدایت می‌کند و تحقیقات و مطالعات گذشته بیان گر این نکته بوده است که میان هوش هیجانی و سرمایه اجتماعی ارتباطی تنگاتنگ وجود دارد. همچنین قابل ذکر است که هوش هیجانی، می‌تواند نقشی اساسی در محیط کار داشته باشد. انسان موجودی جامعه‌زاد و جامعه‌زی است؛ یعنی از خلال موقعیت‌ها و تجارب اجتماعی است که می‌تواند استعدادهای بالقوه خود را متجلی نموده و آماده پذیرش نقش‌های اجتماعی شود، و برای انعکاس نقش‌های اجتماعی خود ناچار است، به برخی قواعد و دستورات عمل‌های اجتماعی (خواه رسمی، خواه غیر رسمی) تن دهد. چنین ساز و کاری به وسیله جامعه برای فرد ساخته و پرداخته می‌شود و از طرق مختلف (نهادهای اجتماعی و فردی) آماده‌همنوایی با دیگر همنوعانش می‌شود. اما به علل مختلف از جمله ویژگی‌های فیزیولوژیکی و ظرفیت استعداد فردی و شرایط محیطی، همه افراد به یک میزان تن به پذیرش قواعد جامعه نمی‌دهند.

این پژوهش نشان داد برای داشتن عملکرد برتر در هر زمینه، اهمیت هوش هیجانی دو برابر اهمیت توانایی‌های شناختی است و ارتباط مستقیمی میان هوش هیجانی و سرمایه‌های اجتماعی و سازمانی وجود دارد. به طور کلی، سرمایه اجتماعی، مفهومی اساسی است که در دهه‌های اخیر به عنوان دارایی باارزش برای توانمندی سازمانها و تولید و افزایش سرمایه انسانی، اقتصادی پذیرفته شده است. اهمیت سرمایه اجتماعی در این است که سبب اجتماع افراد (گروه‌ها، تیم‌ها، سازمانها و...) شده و باعث می‌شود که با همدیگر به طور موفقیت‌آمیز کارها را به انجام برسانند. سرمایه اجتماعی به عنوان یک منبع اجتماعی در روابط میان افراد یافت می‌شود و در برگیرنده شبکه‌های اجتماعی، ساختار حمایتی، مشارکت اجتماعی، مدنی و سیاسی و همچنین اعتماد بین افراد و نظام‌های اجتماعی می‌باشد. سرمایه اجتماعی بستر مناسبی را برای بهره‌برداری و بهره‌وری نیروی انسانی در سازمان‌های مختلف فراهم می‌آورد. سرمایه اجتماعی در تلاش است تا از طریق روابط متقابل، هنجارها، اعتماد و شبکه‌های اجتماعی امکان مشارکت مردم در اقدامات جمعی را به منظور کسب منافع متقابل فراهم آورد. این دیدگاه سرمایه اجتماعی به عنوان ابزاری کارآمد، قابلیت بالایی در تبیین و توضیح مسائل اجتماعی از جمله جرایم را خواهد داشت. سرمایه اجتماعی از طریق تقویت هنجارهای غیررسمی و افزایش اعتماد در بین شبکه‌های اجتماعی در تلاش است تا خودکنترلی را در بین کنش‌گران اجتماعی گسترش داده و موجب ارتقای راه‌کارهای پیشگیری از جرم شود و از هزینه‌های بخش رسمی سرکوب و مجازات به مقدار قابل توجهی بکاهد. سرمایه اجتماعی خانواده که شامل روابط صمیمی بین کودک و والدین و میزان زمانبست که اعضای خانواده با یکدیگر سپری می‌کنند و از این طریق هنجارها و ارزش‌ها را به نسل جدید منتقل می‌نمایند، بدین سبب بحث عدم پذیرش یا تخطی از قواعد سرمایه اجتماعی پیش می‌آید. در چنین حالتی که فرد نتواند خود را با این مصوبات همنا کند، جامعه، با پدیده‌ای به نام انحراف یا کجروی یا بزهکاری مواجه می‌شود. بزهکاری، جرم و انحرافات اجتماعی

دیگر، از جمله پدیده هایی هستند که زنگ های خطر را برای جامعه به صدا در آورده و موجبات تشویق افکار عمومی را فراهم ساخته و آحاد جامعه را در برابر یک مسئله اجتماعی بزرگ قرار می دهند که نمونه بارز آن، قتل، فحشاء، الکلیسم، اعتیاد، خودکشی و سرقت در جوامع بشری به خصوص ممالک صنعتی جهان است. در تحقیق حاضر، چنین نتیجه گیری شد که بین سرمایه اجتماعی و ابعاد آن با بزهکاری رابطه معنادار وجود دارد. همچنین بین ابعاد هوش هیجانی و ابعاد آن نیز با بزهکاری رابطه معناداری وجود دارد.

منابع و مراجع

- [۱] احمدی، حسین. (۱۳۹۸). تحلیل رفتاری سرمایه اجتماعی و رفتار انحرافی در خانواده، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی مشهد.
- [۲] پروین، سمیرا. (۱۳۹۱)، مطالعه جامعه شناختی آسیب پذیری کارگران مهاجر فصلی در شهر تهران. پایان نامه دکتری دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران.
- [۳] دهشیری، محمود. (۱۳۸۵)، فرسایش سرمایه اجتماعی و پیامدهای آن، نامه انجمن جامعه شناسی ایران، شماره ۳.
- [۴] رضوی، علی؛ نظیری، قنبر. و قنبری، رضا. (۱۳۹۰)، بررسی هوش هیجانی مجرمان زندانی براساس نوع جرم و رابطه آن با سلامت روان، نشریه مهندسی فرهنگی، سال ششم، شماره ۵۷ و ۵۸.
- [۵] سوری، احمد. (۱۳۹۳)، بررسی و مقایسه مولفه های هوش هیجانی مجرمان با افراد عادی، فصلنامه پژوهش های اطلاعاتی و جنایی، سال نهم، شماره ۱.
- [۶] صادقی فرد، مهدی. (۱۳۹۷)، عوامل اجتماعی مؤثر بر گرایش نوجوانان و جوانان پسر به بزهکاری و راهکارهای پیشگیری از آن، فصلنامه علمی - ترویجی مطالعات پیشگیری از جرم، سال پنجم، شماره ۱۶.
- [۷] عزیز، نرگس. (۱۳۸۷)، نقش علوم انسانی در توسعه سرمایه اجتماعی. فصلنامه فرایند مدیریت و توسعه، شماره های ۶۸ و ۶۹.
- [۸] علیوردی، اکبر. (۱۳۹۲)، سرمایه اجتماعی و خانواده و بزهکاری، نشریه پژوهش زنان، دوره ۶.
- [۹] فتحی، سارا. و میر مقدم، کمال. (۱۳۹۴)، بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر کاهش میزان جرایم مورد مطالعه: جوانان شهرستان شهریار، فصلنامه انتظام اجتماعی، سال هفتم، شماره اول.
- [۱۰] فیض الهی، جلال. (۱۳۹۲)، رابطه سبک های مقابله با استرس و هوش هیجانی و عزت نفس با گرایش به بزهکاری در دانش آموزان پسر، پایان نامه کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی. دانشگاه رازی، دانشکده علوم اجتماعی.
- [۱۱] موسوی، احمد. (۱۳۹۲)، بررسی و سنجش سرمایه اجتماعی در ایران، جلد ۱، تهران: دانشگاه علوم بهزیستی و توان بخشی.
- [۱۲] هاشمی، حمید. (۱۳۹۷)، کاهش سرمایه اجتماعی و رشد آسیب های اجتماعی، پایگاه مقالات علوم انسانی و اسلامی مجله تخصصی نور، دوره نهم، شماره ۲.
- [13] Bar – On. Rob. (1997). The emotion egetient inventory a test of emotion intelligence. Toronto: multi-health system.
- [14] Bourdieu, Pierre. (2013), theory of action, translated by Seyyed Morteza man, Tehran: Stencils.
- [15] Caves, William. & Roger, Rob. (2015). Encyclopedia of the City. Published by Routledge.
- [16] Coleman, James (2012), Theoretical Social Foundations, Translation: Manouchehr Saboori, Tehran: Nayer Rey.
- [17] Dweek, Daneil. (1986), Emotional Intelligence, Translator: Hamid Reza Baluch, Negin Publishing, Tehran.
- [18] Grewel D and Salovey D. (2012). The science of emotional intelligence. Current directions in psychological science: V14-I:60.
- [19] Hampson, Kesler. (2012). the role of emotional intelligence in the criminal activity of young people involved with the leads youth offending service. university of leeds, school of law.
- [20] Miliar., Caruso, Rob. & Salovey. Petter. (۲۰۱۸). Emotional intelligence Meets Traditional standards for an Intelligence. Intelligence. 27, 267- 298.

- [21] Nahapiet, Janine & Ghoshal, Sumantra (۲۰۱۷). Social Capital, Intellectual Capital, and Organizational Advantage. The Academy of Management Review.
- [22] Putnam, Robert. (2009), Democrats and Civil Cults, Translated by: Mohammad Taghi Dolfrooz, Tehran: Bureau of Political Studies, Ministry of Interior.
- [23] Thomas, William and Fabes, Zenaniecki (۲۰۱۹) the concept of social disorganization, from theories of deviance edited by Stuart.H.traub and Craig Little, peacock publishers, INC.
- [24] Wright, Jeams; Cullen, Petter; Francis Taylor.; Miller, John. (2011)" Family Social Capital and Delinquent Involvement", Journal of Criminal Justice, 29:1-9.